

ZAMONAVIY TA'LIM VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI ILG'OR TAJRIBALAR

Islomova Ozoda Zokirjon qizi

*Axborot texnologiyalari va menejment universiteti
Filologiya va tillarni o'qitish (ingliz) fakulteti talabasi*

Annotatsiya: *Bugungi kunda ta'lim tizimi globallashuv, texnologik rivojlanish va raqobatning kuchayishi bilan tub o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Innovatsion texnologiyalar va yangi trendlar ta'lim jarayonini yanada samarali, qiziqarli va sifatli qilish imkonini bermoqda. Ushbu maqolada zamonaviy ta'limdagi eng muhim innovatsion trendlar va texnologiyalar haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *innovatsiya, texnologiya, ta'lim jarayonlari, konsepsiya, maqsad va vazifalar, yangilik, raqamli ta'lim, o'quv reja, qabul qilish, sabab, yechim, sifat, axborot vositalari.*

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar o'qitish jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Ta'lim tizimiga o'qitishning murakkab usullari va zamonaviy texnologiyalarining joriy etilishi o'qitish va o'qitishga bo'lgan talabni oshirdi. Tez texnologik taraqqiyot va o'zgaruvchan ijtimoiy dinamika bilan ajralib turadigan davrda ta'lim o'quvchilar va jamoalarning ehtiyojlarini qondirish uchun doimiy ravishda rivojlanishi kerak. Doimiy takomillashtirish statik maqsad emas, balki o'qitish usullari, o'quv dasturlarini loyihalash va baholash strategiyalarini takomillashtirishning davomiy jarayonidir. Ushbu maqola ta'limni doimiy takomillashtirish kontsepsiyasini o'rganib, pedagogik strategiyalarga e'tibor qaratadi o'qituvchilarga o'quvchilarning ta'lim natijalarini moslashtirish, innovatsiya qilish va yaxshilash uchun imkoniyatlar berish.

Innovatsion ta'lim texnologiyasi - bu ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning hozirgi tendentsiyalariga eng mos keladigan ta'lim faoliyati uchun shart-sharoitlarni yaratish uchun mavjud usullar va vositalarni qandaydir yangi yoki sifat jihatidan yaxshilashni o'z ichiga olgan ta'lim faoliyatini tashkil etish metodologiyasi.

Ta'limdagi innovatsion faoliyat ta'lim sohasidagi innovatsiyalarning paydo bo'lishiga qaratilgan kompleks faoliyatni o'z ichiga oladi. Bu innovatsiyalar ta'lim jarayonini tashkil etishning usul va usullari, ta'lim va tarbiya jarayonida foydalaniladigan resurslar, ilmiy nazariyalar va tushunchalar bo'lishi mumkin. Innovatsiyalar yangi ilmiy bilimlarni,

qandaydir kashfiyotlar, ixtirolarni olishga qaratilgan tadqiqot faoliyatidan foydalanish orqali rivojlanadi. Bundan tashqari, innovatsiyalarning paydo bo'lishi loyihalash ishlarining natijasi bo'lishi mumkin, bunda mavjud ilmiy nazariyalar va tushunchalar asosida amaliy harakatlarni amalga oshirish imkoniyatlarini aks ettiruvchi instrumental va texnologik bilimlar ishlab chiqiladi. Shunday qilib, innovatsion loyihalar yaratiladi, bu esa keyinchalik yangi texnologiyalarning paydo bo'lishiga olib keladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Innovatsion ta'lim texnologiyalari uchta asosiy komponentga asoslanadi:

1. Zamonaviy, yaxshi qurilgan tarkib, uning asosi tadbirkorlik faoliyatining hozirgi voqeligiga javob beradigan kasbiy faoliyatdagi vakolatlardir. Mazmuni zamonaviy aloqa vositalari orqali uzatiladigan turli multimedia materiallarini o'z ichiga oladi.

2. O'qitishda zamonaviy, innovatsion usullarni qo'llash. Bunday usullar bo'lajak mutaxassisning kompetensiyalarini shakllantirishga, o'quvchilarni faol o'quv va amaliy faoliyatga jalb etishga, o'quv jarayonida tashabbus ko'rsatishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. O'quv dasturlarini passiv assimilyatsiya qilish istisno qilinadi.

3. Ta'lim jarayonida zamonaviy infratuzilmaning mavjudligi. U ta'limning yangi shakllari va usullarini, xususan, masofaviy ta'limni qo'llashga yordam beradigan axborot, texnologik, tashkiliy va kommunikatsiya komponentlariga asoslanishi kerak.

Ta'limda innovatsion texnologiyalar o'qitishda muayyan yondashuvlarni qo'llash asosida qo'llaniladi, ya'ni. yangi texnologiyalarni rivojlantirish uchun asos bo'lgan talablar va maqsadlarni o'z ichiga olgan tamoyillar.

Pedagogik sohadagi barcha innovatsiyalar jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining hozirgi bosqichiga aniq mos kelishiga asoslanadi. Hozirgi vaqtda ular o'quvchilarning mustaqilligini rivojlantirishga, o'z-o'zini o'rganish va o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishga, o'quv dasturlarini mexanik ravishda emas, balki ongli ravishda o'zlashtirishga qaratilishi kerak.

Ta'lim tizimini zamonaviylashtirish — bu ta'lim jarayonini samaradorligini oshirish ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning hozirgi tendentsiyalariga eng mos keladigan ta'lim faoliyati uchun shart-sharoitlarni yaratish uchun mavjud usullar va vositalarni qandaydir yangi yoki sifat jihatidan yaxshilashni o'z ichiga olgan ta'lim faoliyatini tashkil etish metodologiyasi.

Innovatsion texnologiyalar bir qancha kompleks faoliyatlarni o'z ichiga oladi: ♦ ta'lim jarayonini tashkil etishning usul va uslublari;

♦ ta'lim va tarbiya jarayonida foydalanadigan resurslar;

♦ ilmiy nazariyalar va tushunchalar.

Hozirgi ta'lim faoliyatida o'quvchilarni mashg'ulotlarga jalb qilishda turli metodologik usullardan foydalanish maqsadga muvofiq. Mavzu doirasida bo'lgan slaydlarni tayyorlashda Pinterest, Canva, Power Point, google scholar, researchGate kabi dastur va ilovalardan foydalanish mumkin. O'quvchi, talabalar orasida testlarni tarqatma blankalardan ko'ra quiz holida olish ham anchayin ishini yengillashtirgan bo'ladi. Tarqatma materiallardan ko'ra ekranda kerakli ma'lumotni chiqarish anchayin qulayligi ham hech kimga sir emas. Fan ta'limi sohasida axborotlashtirish ham muhim. Bunday texnologiyalar talabalar ongini axborotlashtirishga qaratilgan. Axborotlashtirish informatika, axborot vositalarini o'rganish jarayonida yuzaga keladi. Texnologiyalar grafiklardan foydalanishga, test tizimiga, individual o'quvchilarning rivojlanish dinamikasini va umuman ta'lim sifatini kuzatish imkonini beruvchi yangi baholash usullariga asoslangan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ta'limda innovatsion texnologiyalar ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan. Lekin odamlarda yangilikka o'g'rincha qarash, moslasholmaslik mavjud. Ongimizda saqlanib kelingan g'oyalar innovatsion texnologiyalarga qarshi bo'lib, qabul qilolmasligi tabiiy. Odamlarning zamonaviy ta'limdagi yangiliklarni qabul qilishni istamasligining sababi qulaylik, xavfsizlik va o'zini o'zi tasdiqlash uchun hayotiy ehtiyojlarni blokirovka qilishdadir. Hamma ham nazariyani qayta o'rganish, imtihon topshirish, fikrini o'zgartirish, shaxsiy vaqt va pul sarflashga tayyor emas. Yangilash jarayoni boshlangandan so'ng, uni faqat maxsus texnikalar yordamida to'xtatish mumkin.

Ta'limdagi innovatsion texnologiyalar turli sabablarga ko'ra "sekinlashmoqda":

1. Ijodkorlik to'sig'i. Eski dasturlar bo'yicha ishlashga odatlangan o'qituvchilar hech narsani o'zgartirishni, o'rganishni va rivojlanishni xohlamaydilar. Ular ta'lim tizimidagi barcha yangiliklarga dushman.

2. Konformizm. Oportunizm, rivojlanishni istamaslik, boshqalarning ko'ziga qora qo'y kabi ko'rinishdan qo'rqish, kulgili tuyulishi tufayli o'qituvchilar g'ayrioddiy pedagogik qarorlar qabul qilishdan bosh tortadilar.

3. Shaxsiy tashvish. O'ziga ishonchsizlik, qobiliyatlar, kuchli tomonlar, o'zini past baholash, o'z fikrlarini ochiq aytishdan qo'rqish tufayli ko'plab o'qituvchilar ta'lim muassasasidagi har qanday o'zgarishlarga oxirgi imkoniyatgacha qarshilik ko'rsatadilar.

4. Fikrlashning qattiqqligi. Eski maktab o'qituvchilari o'zlarining fikrlarini yagona, yakuniy, qayta ko'rib chiqilmaydigan deb bilishadi. Ular yangi bilim, ko'nikmalarni egallashga intilmaydilar, zamonaviy ta'lim muassasalaridagi yangi tendentsiyalarga salbiy munosabatda bo'lishadi.

Ilm-fan taraqqiyoti davrida kasb-hunar ta'limidagi inovatsion yangiliklar ayniqsa dolzarb va talabchan bo'lib qoldi. Kompyuter maktabgacha ta'lim muassasalarida, maktablarda,

kollejlarda odatiy holga aylandi. Turli xil qiziqarli dasturlar bolalarda matematika va o'qishga qiziqishni shakllantirishga, mantiq va xotirani rivojlantirishga, ularni "sehr va o'zgarishlar" olamiga kiritishga yordam beradi. Zamonaviy kompyuter dasturlari o'qituvchiga bolalar bilan birgalikda turli xil hayotiy vaziyatlarni taqlid qilish, ularni hal qilish yo'llarini izlash imkonini beradi. Bolaning individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda, siz ma'lum bir chaqaloq uchun dasturni sozlashingiz, uning shaxsiy o'sishini kuzatishingiz mumkin. Axborot texnologiyalaridan foydalanish bilan bog'liq muammolar orasida yetakchi o'rinni sinfda kompyuterlardan ortiqcha foydalanish egallaydi. Har bir narsaning ikki tarafi bo'lganidek, kompyuterdan ko'p foydalanish ham zararli tomonini hisobga olgan holda ishlatishimiz kerak. Ayniqsa, bu bolalar salomatligiga zarar yetkazmasligi muhim.

Oliy ta'limda **hemis** platformasidan, maktablarda **kundalik.com** kabilardan foydalanilayotgani ham sir emas. Talabalarga internet, qidiruv tizimlari va ijtimoiy tarmoqlardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish muhim. Xususan, hozirda ko'p kutubxonlar raqamlashtirilgan va har kim istagan kitobini maxsus kod, skanerlar bilan topishadi. Barkamol yondashuv bilan ular bitmas-tuganmas ma'lumot manbai va talabalarning o'qituvchi bilan o'zaro muloqot qilish usuliga aylanadi.

Ta'limda har bir o'qituvchining o'z shaxsiy veb-sayti mavjud. Uning yordamida masofadan turib qiziqarli kitoblar, qo'llanmalar, maqolalar, o'quv videolari va audiolarni baham ko'rishingiz, talabalar savollariga javob berishingiz mumkin. Undan guruh loyihasini ishlab chiqishda foydalanish mumkin: ishtirokchilar o'zlarining ilg'or tajribalarini, natijalarini bir-birlari va kuratorlar bilan o'rtoqlashadilar va yuzaga kelayotgan muammolarni hal qilishadi. Yuqorida sanalgan ta'lim platformalarida ham o'quvchi, talabalar uchun fanlar resurslari, topshiriqlar, imtixon sanalari, to'plangan ballar berilib boriladi.

Asosiy maqsad - mustaqil ravishda ma'lumotlarni ijodiy izlash, muammolarni qo'yish va hal qilish, turli bilim sohalari ma'lumotlaridan foydalanish qobiliyatini rivojlantirish. O'qituvchining vazifasi qiziqishni uyg'otishdir, qidiruv faoliyati va uni amalga oshirish uchun sharoit yaratish. Guruh loyihasi ustida ishlashda jamoada ishlash ko'nikmalari, muloqot qobiliyatlari, boshqa odamlarning fikrini tinglash, tanqid qilish va tanqidni qabul qilish qobiliyati ham oshadi.

Ta'limning barcha bosqichlariga oid umumiy pedagogik va didaktik vositalari, talaba (yoki o'quvchi) ning dasturiy bilim, tasavvur va ko'nikmalari asosida mustaqil ishlash samaradorligini takomillashtirish, ilmiy fikrlashga, o'quv faniga qiziqishini kuchaytirish, kasbiy bilimlarini chuqurlashtirish, nazariy va amaliy mashg'ulot mobaynida ularning faolligini oshirishdan iboratdir. Jahon pedagogik tajribasi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarining talaba (yoki o'quvchi) larni fanlarga qiziqtirishga, ularning mustaqil

ishlashda faolliklarini oshirishga imkoniyati cheksiz ekanligini tasdiqlamoqda. Ta'limning bugungi vazifasi talabalarni kun sayin oshib borayotgan axborot ta'lim muhiti sharoitida mustaqil ravishda faoliyat ko'rsata olishga axborot oqimidan oqilona foydalanishga o'rgatishdan iboratdir. Buning uchun ularga uzluksiz ravishda mustaqil ishlash imkoniyati va sharoitini yaratib berish zarur. Shuga ko'ra yoshlarning talab va istaklaridan kelib chiqqan holda umumkasbiy fanlarni axborot kommunikatsion texnologiyalar orqali tayyorlab, yoshlarning yanada bilim va ko'nikmalarini shakllantirishga harakat qilish bugungi kun dolzarb muammosi desak xato qilmagan bo'lamiz.

Zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion trendlar va texnologiyalar o'qitish va o'qish jarayonlarini tubdan o'zgartirmoqda. Ular, ayniqsa, raqamli vositalar, sun'iy intellekt, virtual va kengaytirilgan haqiqat, onlayn o'qish platformalari kabi texnologiyalarni o'z ichiga olgan yangi yondashuvlar ta'lim samaradorligini oshirish, ta'limni individualizatsiya qilish va o'qituvchilar bilan o'quvchilar o'rtasidagi o'zaro aloqani kuchaytirish imkonini yaratmoqda. Innovatsion texnologiyalar yordamida, masofaviy ta'lim tizimlari o'quvchilarga geografik cheklavlarsiz o'qish imkoniyatini taqdim etmoqda, shuningdek, sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili o'quvchilarning yutuqlarini monitoring qilish va personalizatsiya qilishda yordam beradi.

XULOSA

Innovatsiyalar, moslashuvchanlik va mukammallikni rag'batlantirish uchun ta'limni doimiy takomillashtirish zarur. Fikrlash amaliyotlari, ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish va hamkorlik strategiyalarini qo'llash orqali o'qituvchilar turli xil o'quvchilarning ehtiyojlarini qondiradigan dinamik ta'lim muhitini yaratishi mumkin. O'zgarishlarga qarshilik va resurslarni cheklash kabi muammolar mavjud bo'lsa-da, umrbod ta'lim va strategik amalga oshirishga sodiqlik bu to'siqlarni engib o'tishi mumkin. Kelajakdagi tadqiqotlar doimiy takomillashtirishning kengaytiriladigan modellarini va ularning ta'lim natijalariga uzoq muddatli ta'sirini o'rganishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Oliy ta'limda faol va interaktiv ta'lim texnologiyalari (darslarni o'tkazish shakllari): darslik / komp. T.G. Muxin. - NNGASU, 2013. - 97 p. Nijniy Novgorod.
2. Gushchin Yu.V. Oliy ta'limda interfaol o'qitish usullari // "Dubna" Xalqaro tabiat, jamiyat va inson universitetining psixologik jurnali, 2012.
3. Begmuradovich, S. A. (2023). INTEGRATION OF EDUCATIONAL PROCESS FORMS. PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA IJTIMOY TADQIQOTLAR| JOURNAL OF PEDAGOGY, PSYCHOLOGY AND SOCIAL RESEARCH, 2(2), 2023.

4. Суяров, А. Б. (2025). ТЕХНОЛОГИИ ОРГАНИЗАЦИИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ. ZAMIN ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(2), 9-15.
5. Суяров, А. Б. (2025). СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ В МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ. YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI Volume 2 Issue 7 [March 2025] 2(2), 217-225.
6. Bekmuradovich, S. A. (2025). The usage of modern educational technologies in teaching a foreign language in higher educational institutions. Ta’lim, tarbiya va innovatsiyalar jurnali, 1(2), 180-184.
7. Zaxarova, I.G. Ta'limda axborot texnologiyalari: oliy ta'lim uchun darslik. darslik muassasalar "Akademiya", 2008, 338-bet.
8. Kovalenko E.M. Ta'limdagi interaktiv texnologiyalar va elektron ta'lim elementlari // Ta'limni modernizatsiya qilish sharoitida interaktiv ta'limning zamonaviy tizimi. Ilmiy metodik konferensiya materiallari; Janubiy Federal Universiteti). - Rostov-na-Donu: Janubiy federal universiteti nashriyoti.
9. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari: darslik / mualliflar jamoasi; Bordovskoy N.V. - 2-nashr, 2011. - 432 bet.